

ATHENE
MONITORING PRZYRODNICZY

ATHENE – MICHAŁ ZAWADZKI

**Inwentaryzacja ornitologiczna przedsięwzięcia
„Budowa obwodnicy miasta Buguszków-Gorce”
powiat wałbrzyski, woj. dolnośląskie**

(Szczegółowa lokalizacja badanego terenu w dalszej części inwentaryzacji)

Michał Zawadzki

ATHENE Michał Zawadzki
46-070 Ochodze, ul. Łąkowa 3
NIP 7542694712, Regon 360292096
tel. 533 690 900
e-mail: athenezawadzki@gmail.com
www.athene.info.pl

Michał Zawadzki

Opole, 14.10.2025

1. Wstęp

Inwestycje drogowe należą do grupy przedsięwzięć, których wpływ na środowisko przyrodnicze może być znaczący, zwłaszcza w odniesieniu do elementów fauny i flory. Realizacja nowej infrastruktury komunikacyjnej wiąże się zazwyczaj z przekształceniem siedlisk przyrodniczych, fragmentacją krajobrazu oraz potencjalnym oddziaływaniem hałasu i emisji zanieczyszczeń.

Oddziaływanie tego typu inwestycji na środowisko przyrodnicze zależy w głównej mierze od lokalizacji przedsięwzięcia oraz od charakteru i znaczenia przyrodniczego gatunków występujących na danym terenie. Szczególnie istotne jest zbadanie awifauny – jako grupy zwierząt silnie związanej z określonymi typami siedlisk i wrażliwej na zmiany w strukturze krajobrazu.

Z uwagi na położenie planowanej obwodnicy miasta Boguszków-Gorce w obszarze o zróżnicowanej mozaice siedlisk, obejmującej m.in. tereny zurbanizowane, łąki, zadrzewienia oraz niewielkie cieki wodne, zachodziła konieczność przeprowadzenia szczegółowej inwentaryzacji ornitologicznej. Jej wyniki pozwalają na określenie składu gatunkowego, przybliżonej liczebności oraz rozmieszczenia ptaków.

Wyniki inwentaryzacji stanowią istotny element oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i są podstawą do formułowania zaleceń minimalizujących potencjalne negatywne skutki realizacji inwestycji

2. Cele opracowania

Celem opracowania jest przedstawienie wyników postaci tabeli oraz w formie graficznej. inwentaryzacji ornitologicznej terenu planowanej budowy obwodnicy miasta Boguszków-Gorce, obejmującej obszar inwestycji wraz ze strefą buforową o szerokości 200 m.

Do głównych celów opracowania należą:

- rozpoznanie składu gatunkowego i liczebności ptaków występujących na badanym terenie,
- określenie rozmieszczenia poszczególnych gatunków
- wskazanie gatunków objętych ochroną prawną, w tym gatunków chronionych na poziomie krajowym i unijnym,

Opracowanie ma na celu dostarczenie rzetelnych danych umożliwiających ocenę wpływu budowy obwodnicy Boguszków-Gorce na populację ptaków oraz stanowić będzie materiał pomocniczy przy opracowywaniu dokumentacji środowiskowej dla inwestycji.

3. Metody

Opracowanie zostało sporządzone na podstawie wyników badań ornitologicznych proponowanej trasy obwodnicy oraz terenów przyległych w buforze 200 m przeprowadzonych przez autora niniejszego opracowania oraz doświadczonego współpracownika. Obserwacje klasycznymi metodami stosowanymi przez ornitologów (lornetka, luneta, nasłuch) przeprowadzili:

Michał Zawadzki – ornitolog z ponad 30- letnim stażem, mgr inż. inżynierii środowiska, autor publikacji ornitologicznych (w tym współautor powstającej monografii Ptaków Śląska), autor kilkuset ekspertyz i opinii ornitologicznych realizowanych na potrzeby dokumentacji dla m.in. RDOŚ Opole, Wrocław, Katowice etc realizowanych w ramach prowadzonej od 2014 działalności nastawionej na badania awifauny, członek Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków oraz Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego. Uczestnik ogólnopolskich, ornitologicznych programów monitoringowych realizowanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, a także pracownik regionalnej kartoteki ornitologicznej Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego (<http://www.kas.ptakislaska.org/>) jako weryfikator m.in. oznaczeń gatunkowych wprowadzanych obserwacji oraz ich poprawności merytorycznej.

Drugim obserwatorem był Tomasz Tańczuk, obserwator z ponad 15 letnim stażem, autor publikacji ornitologicznych, członek Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków oraz Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego. Uczestnik ogólnopolskich, ornitologicznych programów monitoringowych realizowanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

4. Metodyka badań terenowych

W dniach 11.07, 16.07 i 30.07.2025 wykonano całodienne kontrole terenowe prowadzone przez dwóch doświadczonych ornitologów obejmujące cały obszar planowanej inwestycji wraz z buforem 200 m. Kontrola w dniu 16.07.2025 była połączona z nasłuchem wieczornym mającym na celu ewentualne wykrycie sów (żebrzące pisklęta). Podczas kontroli notowano wszystkie napotkane gatunki ptaków i nanoszone je na mapy robocze. Dodatkowo notowano zachowania świadczące o przystępowaniu ptaków do lęgów, takie jak śpiew terytorialny, noszenie materiału gniazdowego, karmienie piskląt bądź obecność rodzin z młodymi. W przypadku gatunków trudnych do wykrycia prowadzono nasłuchy głosowe oraz obserwacje w miejscach potencjalnie atrakcyjnych lęgowo (m.in. zadrzewienia, zakrzaczenia, łąki,).

Do prowadzenia obserwacji wykorzystano lornetki 10×42 oraz lunetę Swarovski ATX 85, co umożliwiło dokładną identyfikację osobników również z większych odległości. W celu precyzyjnego określenia lokalizacji obserwacji posługiwano się odbiornikiem GPS.

Badania prowadzono w warunkach pogodowych sprzyjających obserwacjom ornitologicznym – przy dobrej widoczności, braku opadów atmosferycznych i słabym wietrze, co zapewniło możliwie wysoką skuteczność detekcji gatunków.

Przeprowadzone kontrole terenowe, mimo ich przeprowadzenia na późnym etapie sezonu lęgowego umożliwiły uzyskanie relatywnie pełnego i wiarygodnego zróżnicowania gatunkowego awifauny występującej na obszarze planowanej inwestycji oraz w jej bezpośrednim otoczeniu.

5. Położenie obszaru planowanej inwestycji

Planowany przebieg obwodnicy miasta Boguszów-Gorce zlokalizowany jest w południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego, na terenie powiatu wałbrzyskiego. Obszar inwestycji położony jest w obrębie Kotliny Wałbrzyskiej, stanowiącej część mezoregionu Sudetów Środkowych. Teren charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą, typową dla obszarów pogórskich, z wyraźnie zróżnicowaną hipsometrią oraz licznymi wyniesieniami i obniżeniami terenu.

Rzędne terenu wzdłuż planowanego przebiegu obwodnicy kształtują się na poziomie od około 480 do 580 m n.p.m. Dominującą formą ukształtowania powierzchni są łagodne stoki i niewysokie wzniesienia rozdzielone dolinami cieków wodnych. W krajobrazie widoczne są zarówno tereny przekształcone antropogenicznie (zabudowa miejska i przemysłowa, tereny komunikacyjne), jak i fragmenty półnaturalnych łąk, zadrzewień śródpolnych oraz niewielkich kompleksów leśnych.

Podłoże geologiczne obszaru stanowią głównie utwory pochodzenia paleozoicznego i mezozoicznego, miejscami przykryte osadami czwartorzędowymi. Gleby występujące na tym terenie należą do klasy bonitacyjnej średniej i słabej, w dużej mierze zdegradowane w wyniku dawnej działalności górniczej i przemysłowej charakterystycznej dla rejonu Boguszowa-Gorc i Wałbrzycha.

Szata roślinna ma charakter mozaikowy – obejmuje fragmenty łąk świeżych i wilgotnych, zarośla wierzbowe, zadrzewienia przydrożne, pojedyncze kępy drzew oraz tereny ruderalne i nieużytki porośnięte roślinnością trawiastą i krzewiastą.

Fot. 1 Krajobraz terenów inwestycyjnych., VII 2025.

Fot. 2 Krajobraz terenu inwestycji, VII 2025.

Fot. 3 Krajobraz terenu inwestycji, VII 2025.

Fot. 4 Krajobraz terenu inwestycji, VII 2025.

Wartość faunistyczna określona na podstawie wizyt w terenie oraz publikowanych i niepublikowanych źródeł

6.1 Analiza danych zebranych podczas kontroli terenowych

W trakcie kontroli zaobserwowano na inwentaryzowanym obszarze 52 gatunki ptaków z tego 47 zakwalifikowano jako lęgowe / prawdopodobnie lęgowe.

Do najcenniejszych przyrodniczo i o najwyższym statusie ochronnym z gatunków lęgowych i prawdopodobnie lęgowych na działkach i w ich buforze należały gatunki bardzo nieliczne lub nieliczne lęgowe na Śląsku: derkacz *Crex crex*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, dzięciołek *Dryobates minor*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, jarzębatka *Sylvia nisoria*, gasiorek *Lanius collurio* (gatunek liczny, natomiast jest taksonem o podwyższonym statusie ochronnym - wymienionym w załączniku I Dyrektywy Ptasiej) i srokosz *Lanius excubitor*. Teren inwestycji był też wykorzystywany jako miejsce żerowania przez m.in. bociany białe *Ciconia ciconia*, błotniaki stawowe *Circus aeruginosus* i pustulki *Falco tinnunculus*.

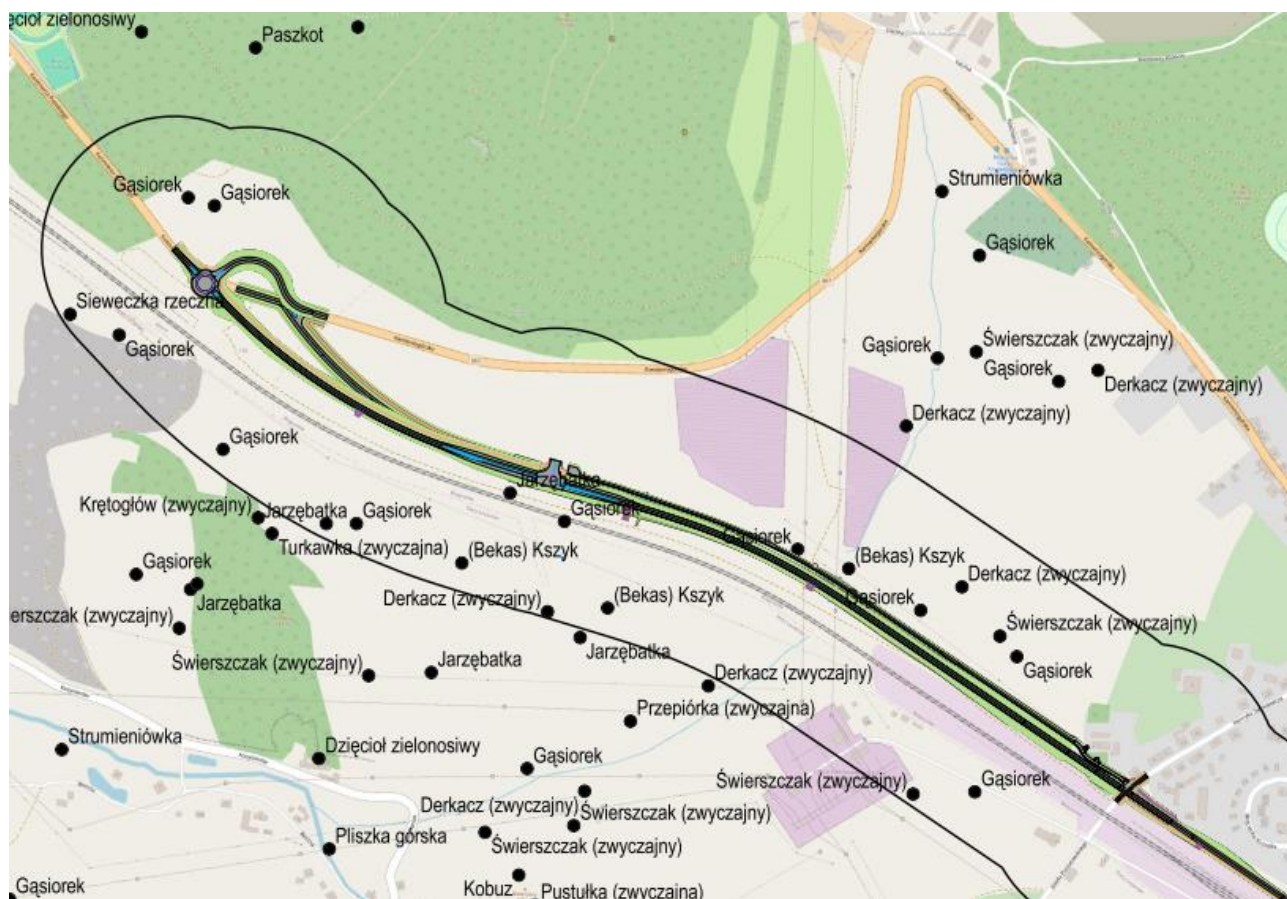
Należy zauważyć, że inwentaryzacja ornitologiczna była przeprowadzona w lipcu, to jest po szczycie aktywności głosowej dla większości wykazanych gatunków stąd podane liczebności są wartościami minimalnymi,

6.2 Analiza dostępnych danych literaturowych

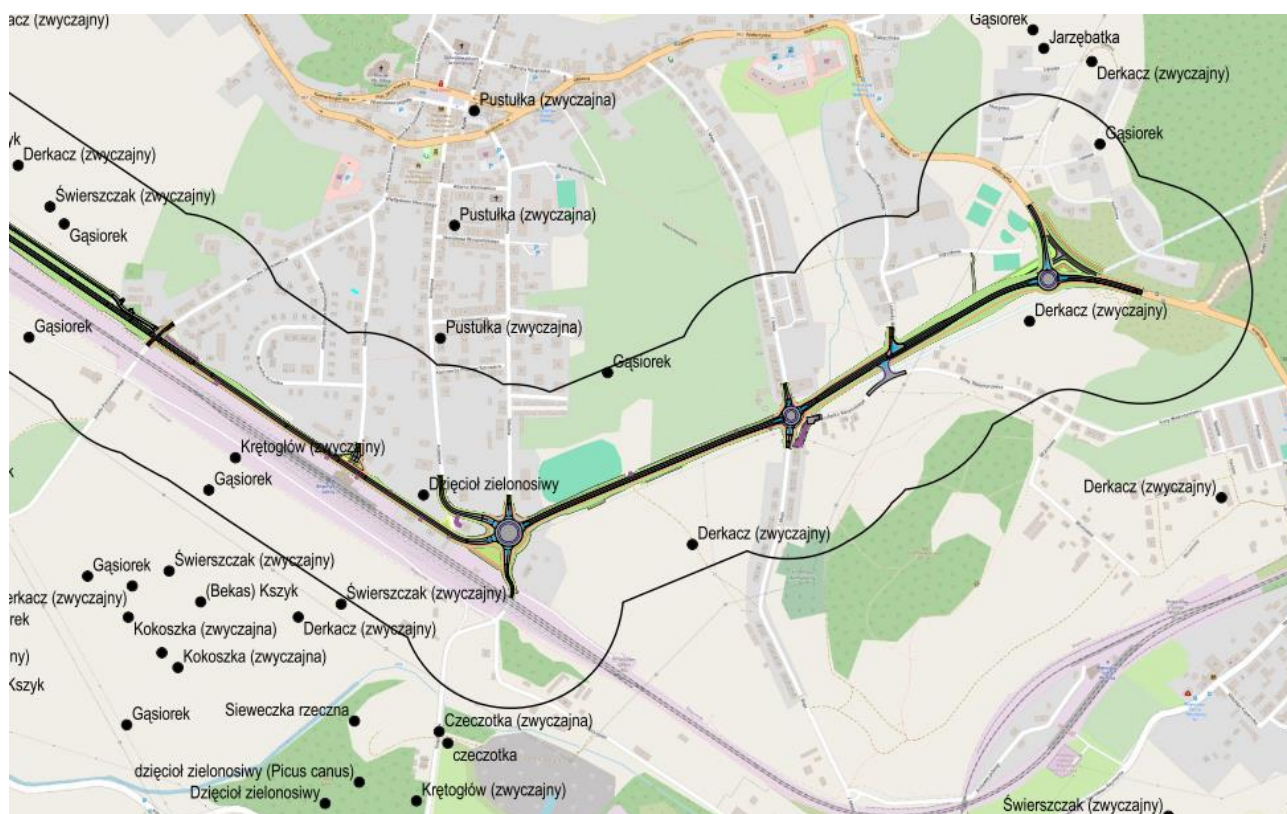
Jak wynika z dostępnych źródeł (vide literatura) tereny planowanej inwestycji są dość słabo zbadane pod względem ornitologicznym. Należy zatem domniemywać, że mała ilość danych w Kartotece Awifauny Śląska nie do końca odzwierciedla wartość faunistyczną tego obszaru, a wynika raczej ze stosunkowo małej penetracji tych terenów przez ornitologów co potwierdza relatywnie duża ilość danych zebranych podczas trzech całodziennych kontroli wykonanej przez dwóch autorów części terenowej niniejszego opracowania.

Z stosunkowo skąpej ilości danych literaturowych, które posiadamy dla obszaru inwestycji oraz z danych przekazanych przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu można przypuszczać, że stwierdzony skład gatunkowy nie wykazywał ostatnio istotnych zmian, a z wykazanych tam taksonów nie wykazano podczas kontroli terenowych w roku 2025 m.in. świerszczaków (*Locustella naevia*) i siewczek rzecznych *Charadrius dubius* oraz kszyska *Gallinago gallinago*. Brak świerszczaków wynika najprawdopodobniej z wykonywania inwentaryzacji poza zasadniczą częścią sezonu lęgowego tego gatunku. Tym samym należy również tłumaczyć stwierdzoną, niższą liczebność derkaczy. Na potrzeby uzyskania decyzji środowiskowej należy przyjąć najwyższe liczebności z obu opracowań to jest z danych przestrzennych udostępnionych przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu i niniejszego opracowania (patrz niżej).

Na rysunkach zamieszczonych poniżej przedstawiono lokalizację stanowisk chronionych gatunków ptaków w odległości do 200 metrów od terenu przedsięwzięcia na podstawie danych uzyskanych od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

RYСУNEK 2. Lokalizacja zidentyfikowanych stanowisk ptaków w buforze 200 metrów od terenu inwestycji - przybliżenie - część zachodnia inwestycji (bufor 200 metrów wyznacza czarna linia), źródło: opracowanie na podstawie danych przestrzennych udostępnionych przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu

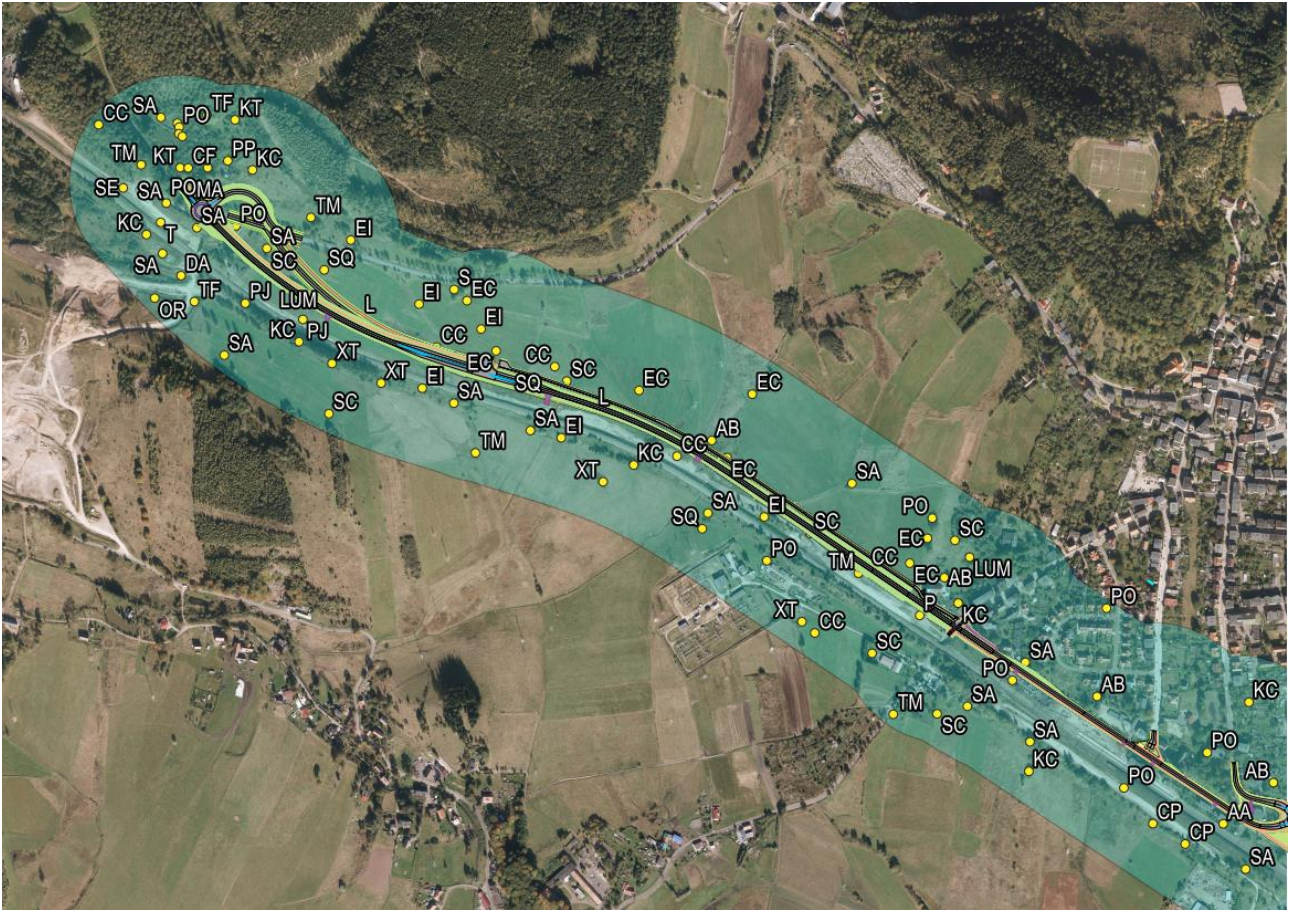
RYСУNEK 3. Lokalizacja zidentyfikowanych stanowisk ptaków w buforze 200 metrów od terenu inwestycji - przybliżenie - część wschodnia inwestycji (bufor 200 metrów wyznacza czarna linia), źródło: opracowanie na podstawie danych przestrzennych udostępnionych przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu

Wyniki inwentaryzacji

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz gatunków stwierdzonych podczas trzech kontroli (vide punkt 4 „Metodyka badań terenowych”), Kolorem zielonym oznaczono pospolitsze gatunki lęgowe, kolorem czerwonym gatunki o podwyższonym statusie ochronnym, dzięcioły (poza dużym) oraz ptaki szponiaste i kruka. Kolorem niebieskim zaznaczono zaobserwowane gatunki dla których nie stwierdzono zachowań lęgowych.

Kod MPPL	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat Lęg	Liczba par
PF	Bazant	<i>Phasianus colchicus</i>	O	4
CIA	Błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>		
CCC	Bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>		
PJ	Bogatka	<i>Parus major</i>	PR	5
SC	Ciemniówka	<i>Sylvia communis</i>	O	9
AR	Czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>		
CX	Derkacz	<i>Orex crex</i>	TE	2
H	Dymówka	<i>Hirundo rustica</i>	PR	
DM	Dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	TE	1
DA	Dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	S	3
PU	Dzięcioł zielonosiwy	<i>Picus canus</i>	S	1
DI	Dzięciołek	<i>Dryobates minor</i>	S	1
COF	Gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	O	
LC	Gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	MŁO	14
CP	Grzywacz	<i>Columba palumbus</i>	O	2
SN	Jarzębatka	<i>Curruca nisoria</i>	TE	6
AA	Jerzyk	<i>Apus apus</i>	OM	2
SA	Kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>	NP.	12
SQ	Kłaskawka	<i>Saxicola rubicola</i>	PR	3
PO	Kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>	S	8
TM	Kos	<i>Turdus merula</i>	PR	8
SE	Kowalik	<i>Sitta europaea</i>	S	2
J	Krętogłów	<i>Jynx torquilla</i>	S	1
COX	Kruk	<i>Corvus corax</i>	PR	1
LOC	Krzyżodziób świerkowy	<i>Loxia curvirostra</i>		1
PX	Kuropatwa	<i>Perdix perdix</i>	S	1
L	Lerka	<i>Lullula arborea</i>	S	1
XT	Łozówka	<i>Acrocephalus palustris</i>	S	5
AB	Makolągwa	<i>Carduelis cannabina</i>	PR	8
P	Mazurek	<i>Passer montanus</i>	PR	7
PE	Modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	PR	12
B	Myszołów	<i>Buteo buteo</i>	PR	1
CF	Pelzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	S	1
KT	Piecuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>	TE	2
SU	Pięgża	<i>Curruca curruca</i>	TE	2
KC	Pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	TE	12
PP	Pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	O	1
MA	Pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	PR	2,00
EC	Potrzeszcz	<i>Emberiza calandra</i>	TE	6
FAT	Pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>		
SXA	Puszczyk	<i>Strix aluco</i>	MŁO	1
SD	Sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	PR	2
A	Skowronek	<i>Alauda arvensis</i>	TE	11
LUM	Słownik rdzawy	<i>Luscinia megarhynchos</i>	TE	3
LE	Srokosz	<i>Lanius excubitor</i>	PR	1-2
T	Strzyżyk	<i>Nannus troglodytes</i>	S	2
CC	Szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	PR	4
S	Szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	MŁO	17
TF	Śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	O	2
EI	Trznadel	<i>Emberiza citrinella</i>	TE	4
OR	Wilga	<i>Oriolus oriolus</i>	TE	2
PD	Wróbel	<i>Passer domesticus</i>	OM	nieliczony

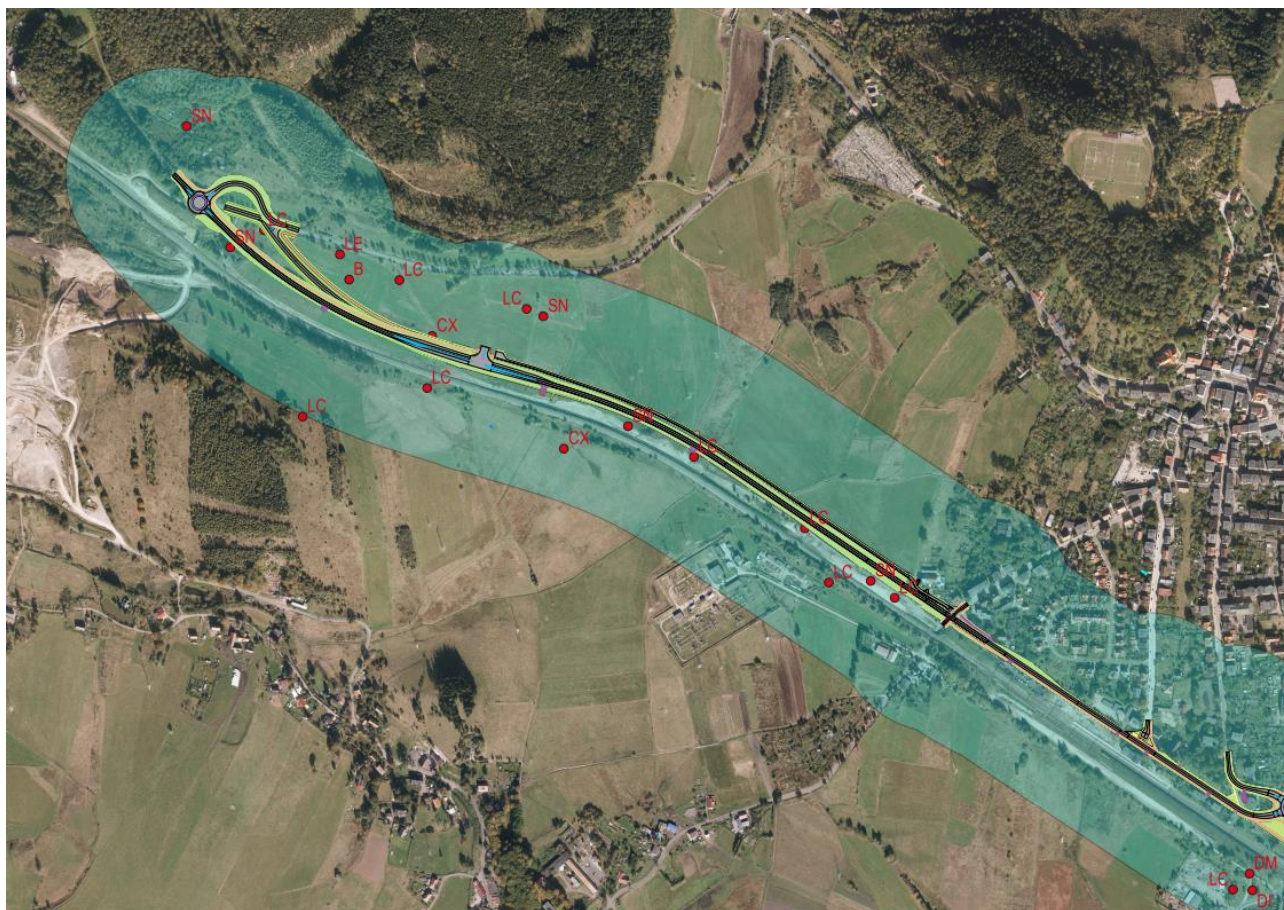
Rys. 4 i 5 dotyczą gatunków pospolitych (zaznaczonych kolorem zielony w powyższej tabeli), a rys. 6 i 7 gatunków zaznaczonych kolorem czerwonym

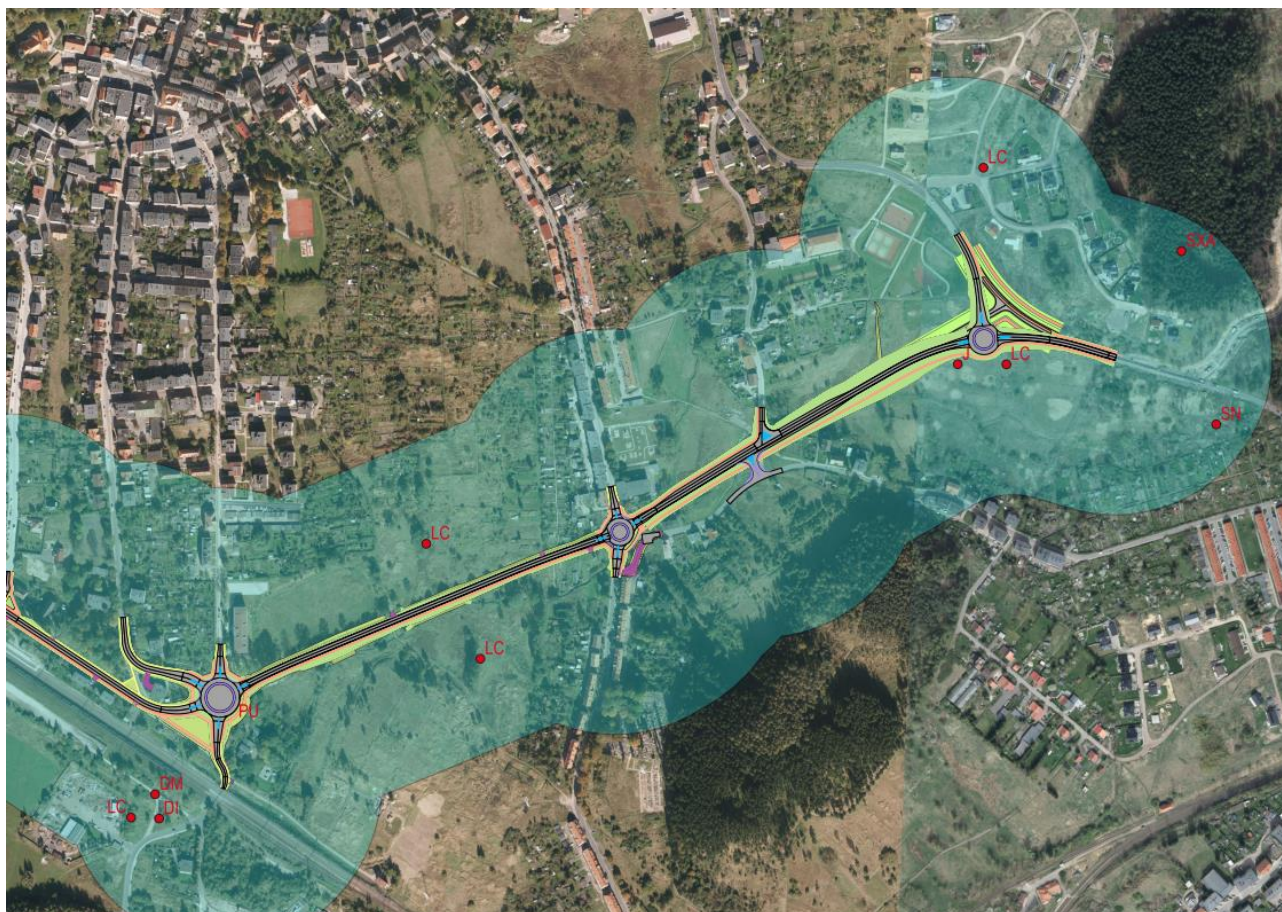
Rys. 4 Gatunki pospolite, średnioliczne i liczne, wykazane w zachodniej części inwentaryzowanego terenu.

Rys. 5 Gatunki pospolite, średnioliczne i liczne, wykazane we wschodniej części inwentaryzowanego terenu.

Rys. 6 Gatunki o podwyższonym statusie ochronnym, dzięcioły (poza dużym) oraz ptaki szponiaste i kruk, stanowiska z części zachodniej.

Rys. 7 Gatunki o podwyższonym statusie ochronnym, dzięcioły (poza dużym) oraz ptaki szponiaste i kruk, stanowiska z części wschodniej.

Dyskusja

W wyniku przeprowadzonych prac terenowych na obszarze planowanej inwestycji – obwodnicy Boguszowa-Gorc – stwierdzono występowanie 52 gatunków ptaków, reprezentujących różne grupy ekologiczne i siedliskowe. Wśród nich dominują gatunki typowe dla krajobrazu rolniczego, terenów otwartych oraz mozaiki zadrzewień i zakrzewień śródpolnych. Stwierdzone liczebności, z uwagi na przeprowadzenie kontroli terenowych po szczycie aktywności głosowej dla większości gatunków nie oddają w pełni liczebności wielu z stwierdzonych taksonów

Najliczniej reprezentowane były gatunki pospolite i szeroko rozpowszechnione, takie jak: trznadel (*Emberiza citrinella*), śpiewak (*Turdus philomelos*), szpak (*Sturnus vulgaris*), mazurek (*Passer montanus*), jarzębka (*Curruca nisoria*) oraz gąsiorek (*Lanius collurio*). Obecność gąsiorków i derkaczy, które objęte jest ścisłą ochroną gatunkową oraz znajdują się w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, wskazuje na stosunkowo wysokie walory przyrodnicze lokalnego krajobrazu rolniczego, szczególnie jego elementów mozaikowych (zadrzewienia, zakrzewienia, obrzeża łąk i pastwisk).

W strukturze awifauny zauważalna jest również obecność gatunków drapieżnych, takich jak błotniak stawowy (*Circus aeruginosus*), myszołów (*Buteo buteo*), puszczyk (*Falco tinnunculus*) i srokoza (*Lanius excubitor*) wykorzystujących objęty badaniami teren jako obszar żerowania/lęgowy co świadczy o dobrej dostępności bazy pokarmowej w rejonie badań.

Na uwagę zasługuje też stwierdzenie 5 gatunków lęgowych dzięciołów. Wycinki na obszarze inwestycji, zarówno w sezonie jak i poza nim powinny być prowadzone pod nadzorem ornitologicznym

Na terenach otwartych i w pobliżu zabudowy zarejestrowano także gatunki synantropijne – m.in. grzywacza, wróbla i sierpówkę. Ich udział wskazuje na przekształcony, lecz wciąż różnorodny charakter siedlisk.

Kilka gatunków (m.in. dzięcioły, gąsiorek, jarzębatka, srokosz, derkacz) stanowi grupę wymagającą szczególnej uwagi ze względu na status ochronny, niekorzystne trendy populacyjne oraz możliwą wrażliwość na przekształcenia siedlisk.

Planowana inwestycja – budowa obwodnicy – może prowadzić do:

- lokalnej fragmentacji siedlisk,
- utrudnienia korytarzy ekologicznych (szczególnie wzdłuż zadrzewień i miedz),
- oraz czasowej utraty miejsc lęgowych w pasie inwestycyjnym.

Z uwagi na obecność gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej (np. *Lanius collurio*), wskazane jest m.in.

- unikanie prowadzenia prac ziemnych w okresie lęgowym ptaków (marzec–sierpień) a jeżeli istnieje taka konieczność to muszą być one prowadzone pod nadzorem ornitologicznym,
- pozostawienie lub kompensacyjne nasadzenia zadrzewień i krzewów, a także zachowanie mozaiki siedlisk półotwartych.

Literatura

Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.) 2015. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa

Dyrcz A., Grabiński W., Stawarczyk T., Witkowski J. 1991. Ptaki Śląska. Monografia faunistyczna. Uniwersytet Wrocławski, Zakład Ekologii Ptaków, Wrocław.

Kartoteka Awifauny Śląska 2020. www.kas.ptakislaska.org

Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTTTP pro Natura, Wrocław.

Wilk T. et al. Czerwona Lista Ptaków Polski, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków – Marki 2020.

ATHENE Michał Zawadzki
46-070 Ochodze, ul. Łąkowa 3
NIP 7542694712, Regon 360292096
tel. 533 690 900
e-mail: athenezawadzki@gmail.com
www.athene.info.pl

Michał Zawadzki

Opole, 14.10.2025